



ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ ΤΥ ΖΕΠ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Αναστάσιος Δαράρας

1/6/2021

Ο/Η εκπαιδευτικός να διακρίνεται από:

Διαπολιτισμική επάρκεια: δηλαδή γνώσεις για τη διαπολιτισμικότητα και συγχρόνως δημοκρατικές στάσεις και αξίες και ικανότητα θέασης των πραγμάτων από διάφορες πλευρές

Διαπολιτισμική ετοιμότητα: δηλαδή την ικανότητα να μετουσιώνει τις γνώσεις σε διδακτικό σχεδιασμό εμπλουτισμένο με τις αρχές της διαπολιτισμικής αγωγής

Ο/Η εκπαιδευτικός στις ΤΥ να εφαρμόζει:

Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία

Διαφοροποιημένη διδασκαλία

Διαθεματικότητα

Να χρησιμοποιεί

Προκαταβολικούς οργανωτές

Πολυτροπικές πηγές

Σκαλωσιά (Scaffolding)

Φθίνουσα καθοδήγηση (Fading scaffolding)

Αφήγηση, Λογοτεχνία, Παραμύθι

Ένα λογοτεχνικό κείμενο ή λαϊκή ιστορία προωθεί τη διαπολιτισμικότητα όταν:

- Συμπεριλαμβάνει στοιχεία του πολιτισμού που εκφράζει η γλώσσα, παράλληλα όμως ανακαλύπτει και κοινά σημεία με άλλους πολιτισμούς
- Αποκλείει στερεότυπα ξενοφοβίας και ρατσισμού
- Σέβεται τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα της διαφορετικότητας
- Προβάλλει την ισότητα μεταξύ μαθητών διαφορετικών εθνοτήτων

Αφήγηση, Λογοτεχνία, Παραμύθι

Η αφήγηση ιστοριών είναι εξαιρετικός τρόπος να αντιληφθούν οι μαθητές ότι οι άνθρωποι διαφορετικών λαών μοιράζονται προφορικά θρύλους και ιστορίες.

Οι διαφορετικές εκδοχές μιας ιστορίας από τόπο σε τόπο αποκαλύπτουν τον διαπολιτισμικό ρόλο των αφηγήσεων.

Αφήγηση, Λογοτεχνία, Παραμύθι

Στα λαϊκά παραμύθια υπάρχουν μοτίβα τα οποία διεθνώς παρουσιάζουν μεγάλες ομοιότητες.

Οι ιστορίες αυτές βοηθούν τα παιδιά να ανακαλύψουν την πολυπολιτισμική ποικιλία του κόσμου και να ανακαλύψουν ομοιότητες και κοινά στοιχεία μεταξύ του δικού τους και άλλων πολιτισμών.

Οι λαϊκές ιστορίες μοιράζονται κοινές αξίες όπως είναι η προσωπική ευθύνη, το ενδιαφέρον για τους άλλους, το καθήκον να φροντίζεις για το καλό της ανθρωπότητας.

Αφήγηση, Λογοτεχνία, Παραμύθι

Τα λογοτεχνικά κείμενα στα οποία συμπεριλαμβάνεται και το έντεχνο παραμύθι, είναι φορείς οικουμενικών αξιών και δίνουν πληροφορίες για τον πολιτισμό άλλων λαών.

Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να περάσει στα παιδιά μηνύματα που αφορούν επίκαιρα ζητήματα όπως ατομικές και κοινωνικές αξίες, αρχές και κανόνες που διέπουν την συμβίωση και την συνεργασία ανάμεσα στους ανθρώπους.

Δραστηριότητες

- Ο εκπαιδευτικός αφηγείται ή διαβάζει ένα παραμύθι, ακολουθεί συζήτηση για να δει τι κατάλαβαν τα παιδιά και κατόπιν προσπαθεί να περάσει στα παιδιά θετικά μηνύματα.
- Ο εκπαιδευτικός αφηγείται ιστορίες σε διαφορετικές εκδοχές (άλλων πολιτισμών) και οι μαθητές ανακαλύπτουν κοινά σημεία ή διαφορετικά χαρακτηριστικά (π.χ. Σταχτοπούτα).
- Αφήγηση ιστοριών από τον Αίσωπο, οι οποίες αποτελούν παγκόσμια – κοινή κουλτούρα.
- Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να φέρουν βιβλία με ιστορίες της χώρας τους. Οι μαθητές ξεφυλλίζοντας τα βιβλία ανακαλύπτουν κοινούς μύθους (Ο τζίτζικας και το μυρμήγκι). Συζητάνε και κάνουν project συγκέντρωσης κοινού αφηγηματικού υλικού.

Δραστηριότητες

- Οι μαθητές με αφορμή μια ιστορία, έναν μύθο, έναν θρύλο της περιοχής τους μπορούν να μετατραπούν σε μικρούς λαογράφους/ερευνητές και να υλοποιήσουν ένα project για να καταγράψουν μύθους, ιστορίες κ.ά. της περιοχής τους σε συνεργασία με τους παππούδες, τις γιαγιάδες και άλλα πρόσωπα.
- Ο εκπαιδευτικός διηγείται λαϊκά παραμύθια διαφορετικών χωρών. Οι μαθητές προσπαθούν να εντοπίσουν τα σημεία στα οποία τα παραμύθια μοιάζουν.
- Ανάγνωση βιβλίων γραμμένα από ξένους συγγραφείς εγκατεστημένους στην Ελλάδα, που παρουσιάζουν την ελληνική πραγματικότητα όπως τη βιώνουν οι ξένοι/πολιτισμικά διαφορετικοί.
- Ανάγνωση ξένων λογοτεχνικών κειμένων με σχετικό θέμα για να έρθουν οι μαθητές σε επαφή με διαφορετικούς τρόπους σκέψης και να αντιληφθούν τον τρόπο που βλέπουν οι άλλοι πολιτισμοί την ετερότητα.

Γλωσσική υποστήριξη

«Αρχή της αλληλεξάρτησης των γλωσσών»

Η ικανότητα και η επάρκεια που προκύπτει από τη διδασκαλία στη μία γλώσσα μεταφέρεται και στην άλλη γλώσσα, αρκεί να υπάρχει επαρκής έκθεση σε αυτή (στο σχολείο ή στο περιβάλλον του ατόμου) και ικανό κίνητρο για την εκμάθηση της γλώσσας αυτής.

Γλωσσική υποστήριξη

Πλαίσιο στο περιβάλλον του σχολείου εντός του οποίου το παιδί έρχεται σε επαφή με την ελληνική γλώσσα:

Η λογοτεχνική γωνιά και η προώθηση της φιλιαναγνωσίας στην τάξη,

οι κινηματογραφικές προβολές,

τα παιχνίδια

το διάλειμμα

τα μαθήματα

οι μικρές γιορτές στο σχολείο

η σχολική εφημερίδα

οι ποικίλες δραστηριότητες στην τάξη

οι εκπαιδευτικές επισκέψεις

οι προσκλήσεις εξωτερικών ατόμων στην τάξη

η υλοποίηση project

Γλωσσική υποστήριξη

- Αξιοποίηση της προηγούμενης γνώσης. Κάθε προσπάθεια για την κατάκτηση της νέας γνώσης πρέπει να αξιοποιεί τις γνώσεις και τη γλώσσα που φέρνουν τα παιδιά στο σχολείο.
- Ο εκπαιδευτικός μπορεί να σχεδιάσει το δικό του υλικό, δημιουργώντας διαλόγους, κείμενα, σενάρια για παιχνίδια ρόλων, να επιλέξει τραγούδια, παιχνίδια, ώστε να διαμορφώνει την εκπαιδευτική ατμόσφαιρα που ταιριάζει στους μαθητές.
- Ο εκπαιδευτικός πρέπει να χρησιμοποιεί και κείμενα από άλλες πηγές, όπως άρθρα από εφημερίδες και περιοδικά, ταξιδιωτικά προγράμματα κ.ά. Έτσι διευρύνεται η σκέψη και το γλωσσικό ρεπερτόριο των μαθητών.

Γλωσσική υποστήριξη

- Κατά τη διδασκαλία της ελληνικής μπορεί να επιτρέπεται η χρήση της μητρικής γλώσσας των προσφύγων κατά τη συνεργασία τους σε ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες, για την κατανόηση του ζητούμενου σε περιπτώσεις γραμματικών ή λεξιλογικών ασκήσεων, για την κατανόηση οδηγιών ή εκφωνήσεων ασκήσεων, στην οργάνωση διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων. Επιτρέπεται η χρήση δίγλωσσων λεξικών.
- Γίνεται ανεκτή/ενθαρρύνεται η αξιοποίηση στοιχείων της μητρικής γλώσσας των προσφύγων και η αντιπαραβολή τους με αντίστοιχα της ελληνικής. Σύγκριση, αντίθεση, δάνεια, αντιδάνεια, ευχές, χαιρετισμοί, εκφράσεις ευγνωμοσύνης, συγγνώμης κ.ά.

Γλωσσική υποστήριξη

- Στη διδασκαλία λεξιλογίου ο εκπαιδευτικός δείχνει τι σημαίνει η λέξη με εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία και με οπτικά βοηθήματα όπως αντικείμενα, εικόνες, φωτογραφίες, σκίτσα/διαγράμματα/ζωγραφική στον πίνακα, χειρονομίες, μιμική, πολυτροπικά κείμενα, ακουστικό υλικό.
- Δημιουργία δίγλωσσων λεξικών
- Οι πρόσφυγες μαθητές θα ενδιαφερθούν για το μάθημα όταν ο εκπαιδευτικός δείξει ενδιαφέρον για το δικό τους πολιτισμικό κεφάλαιο.

Δραματική τέχνη, παιχνίδια ρόλων, θεατρικό παιχνίδι

- Οι μαθητές εξωτερικεύουν βιώματα και δημιουργούνται συνθήκες για ενεργοποίηση της ενσυναίσθησης. Εκφράζουν ελεύθερα τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους και αντιλαμβάνονται τις σκέψεις και τα συναισθήματα των άλλων.
- Απελευθερώνονται από προκαταλήψεις, αναγνωρίζουν το δικαίωμα στη διαφορά, μαθαίνουν να ζουν αρμονικά και να αποδέχονται τον άλλον.
- Το Θ.Π. επιτρέπει στους μαθητές να διερευνήσουν πώς κάθε πολιτισμός κάνει χρήση του φυσικού χώρου και ποιες κινήσεις και εκφράσεις είναι επιτρεπτές σε έναν πολιτισμό.

Δραματική τέχνη, παιχνίδια ρόλων, θεατρικό παιχνίδι

Δραστηριότητες

Γνωριμίας

Εμπιστοσύνης

Ενσυναίσθησης

Ενεργητικής ακρόασης

Συνεργασίας

Αυτοσχεδιασμού

Επίλυσης συγκρούσεων

Δεσίματος ομάδας

Ποιοτικής επικοινωνίας

Οι μαθητές υποδύονται ρόλους που μπορούν να αντλήσουν από διάφορες πηγές: ειδήσεις, ιστορικά ή κοινωνικά γεγονότα, σχολικά συμβάντα, λογοτεχνικά κείμενα ή μαθήματα του σχολικού προγράμματος. Π.χ. Μπαίνω στη θέση ενός (ιστορικού) προσώπου και παρουσιάζω τις σκέψεις και τα όνειρά του.

Μουσική, Χορός, Εικαστικά

Τα μαθήματα της μουσικής και του χορού και των εικαστικών δίνουν τη δυνατότητα στο παιδί να ενταχθεί στην ομάδα, να συνεργαστεί με τα παιδιά που την αποτελούν, να αυτενεργήσει, να καλλιεργήσει τη φαντασία του να εκφραστεί και να δημιουργήσει.

Προσπαθούμε να αναπτύξουμε το σεβασμό στις ιδιαιτερότητες κάθε λαού, έτσι όπως αυτές εκφράζονται μέσα από τη λαϊκή μουσική, τα τραγούδια, τους λαϊκούς χορούς, την καλλιτεχνική παράδοση.

Στο γνωστικό αντικείμενο της **Μουσικής**, δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να ακούσουν μουσική και από άλλες χώρες και να αναγνωρίζουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε μουσικής.

Η μουσική μπορεί να ενώσει τους ανθρώπους.

Τα παιδιά ακόμη κι αν δεν κατανοούν τους στίχους του τραγουδιού, μπορούν να εντοπίσουν στοιχεία που να τους αρέσουν στη μελωδία της μουσικής.

Στο γνωστικό αντικείμενο των **Εικαστικών** τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με εικαστικά έργα τέχνης ποικίλων μορφών, να τα κατανοήσουν, να τα αναλύσουν, να τα ερμηνεύσουν και να εκτιμήσουν την ελληνική και την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά.

Τα παιδιά στο πλαίσιο ενός project μπορούν να γνωρίσουν τη μουσική, χορούς και εικαστικά έργα άλλων λαών και πολιτισμών.

Μαθηματικά

- Το νέο λεξιλόγιο να διδάσκεται ως μέρος του μαθήματος και όχι ως ξεχωριστή δραστηριότητα.
- Αν η μεγάλη πλειοψηφία των αλλόγλωσσων μαθητών έχει την ίδια μητρική γλώσσα, είναι χρήσιμο για τον εκπαιδευτικό να ετοιμάσει μια λίστα με όρους συχνής χρήσης στη γλώσσα αυτή.
- Οι αλλόγλωσσοι μαθητές μπορεί να αντιμετωπίσουν δυσκολίες με λέξεις που έχουν πολλαπλές σημασίες σε διάφορα συγκείμενα. Να γίνεται διασαφήνιση των εννοιών σε κάθε πλαίσιο.
- Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να διευκολύνουν την πρόσβαση των αλλόγλωσσων μαθητών σε βιβλία ή ιστοσελίδες με εκπαιδευτικό υλικό στη μητρική τους γλώσσα και να τους ενθαρρύνουν να συνεργάζονται με συμμαθητές τους με την ίδια μητρική γλώσσα.

Μαθηματικά

Διαστάσεις διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα Μαθηματικά

Ενσωμάτωση της ύλης/περιεχομένου: Συζήτηση στην τάξη για τη συνεισφορά διαφορετικών πολιτισμών στα μαθηματικά, με σκοπό οι μαθητές από διαφορετικό πολιτισμό, να ξεπεράσουν τους φόβους τους και να υιοθετήσουν θετική στάση απέναντι στα μαθηματικά.

Κατασκευή/οικοδόμηση της γνώσης: Οι εκπαιδευτικοί βοηθούν τους μαθητές να καταλάβουν ότι τα μαθηματικά περιλαμβάνουν δραστηριότητες που είναι καθολικές π.χ. αρίθμηση, μέτρηση, εντοπισμός στο χώρο αλλά και διαφορές στον τρόπο που οι διαφορετικοί πολιτισμοί προσεγγίζουν τις παραπάνω δραστηριότητες π.χ. η μαθηματική απόδειξη.

Μαθηματικά

Μείωση της προκατάληψης: Η χρήση των μαθηματικών για τη μελέτη διάφορων κοινωνικών και πολιτισμικών θεμάτων π.χ. στατιστικής, μπορεί να σταματήσει στερεότυπα και μύθους για διάφορες πολιτισμικές ομάδες.

Δίκαιη παιδαγωγική: Αναφέρεται στη διάδραση μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί να έχουν ως βασική αρχή ότι όλοι οι μαθητές μπορούν να μάθουν μαθηματικά, αν διδαχθούν ανάλογα με το μαθησιακό τους στυλ.

Μαθηματικά

Ενίσχυση/ενδυνάμωση της σχολικής κουλτούρας και δομής: Για να γίνουν προσβάσιμα τα μαθηματικά σε όλους τους μαθητές πρέπει να επανεξεταστούν ο τρόπος ομαδοποίησης των μαθητών, το κοινωνικό κλίμα, η συμμετοχή σε εξωσχολικές δραστηριότητες, οι προσδοκίες των εκπαιδευτικών και η αντιμετώπιση του διδακτικού προσωπικού της πολιτισμικής ετερότητας του μαθητικού πληθυσμού.

Διδακτική αξιοποίηση της εικόνας

Η εικόνα προσθέτει τη διάσταση της πολυτροπικότητας στα κείμενα που χρησιμοποιούνται στο σχολείο.

Εικόνες που αναφέρονται σε θέματα όπως γενέθλια, οικογένεια, ήρωες, πρότυπα ρόλων βοηθούν τα παιδιά να κατανοήσουν την πολιτισμική ποικιλία και τα κοινά χαρακτηριστικά του ανθρώπου

Διδακτική αξιοποίηση της εικόνας

Τα παιδιά μπορούν:

- να απεικονίσουν θέματα από τη λογοτεχνία
- να καταγράψουν την ιστορία που αφηγείται μια εικόνα
- να συνθέσουν ένα κείμενο ή ένα ποίημα με αφορμή μια εικόνα
- να βάλουν λεζάντες σε εικόνες ή υπομνήματα σε χάρτες
- να κατασκευάσουν σενάρια δραματοποίησης βασισμένα σε εικόνες
- να καταγράψουν σχόλια για εικόνες από τον Τύπο
- να αναλύσουν συμβολισμούς εικόνων
- να μετατρέψουν εικονιστικά μηνύματα σε λεκτικά

Άλλες δραστηριότητες που εμπλουτίζουν το ΑΠΣ

- Πρόσκληση επισκεπτών – ομιλητών από ποικίλες κοινότητες για να γνωρίσουν τα παιδιά πολιτισμικά δημιουργήματα κάθε εθνοπολιτισμικής ομάδας.
- Εκπαιδευτικές επισκέψεις του σχολείου σε μέρη διαπολιτισμικού ενδιαφέροντος.
- Διοργάνωση σχολικών γιορτών με τρόπο που να αναδεικνύονται οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες όλων των παιδιών.
- Έκδοση των ανακοινώσεων του σχολείου στις γλώσσες των παιδιών.
- Έκδοση εφημερίδας του σχολείου στις γλώσσες των παιδιών.
- Καλλιτεχνικές και χειροτεχνικές δραστηριότητες που εξασφαλίζουν τη γνωριμία με τους πολιτισμούς και την τέχνη (video-art, κινηματογράφος, φωτογραφία, δημιουργία εντύπων, χορός, παραδοσιακή ζωγραφική κ.ά.).

Βιβλιογραφία

- Αγγελίδης, Π. (2013) «Αφήγηση και Αξιοποίηση Λαϊκών Ιστοριών για την Προώθηση της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης», στο Τσιλιμένη, Τ. (επιμ) *Μες στον Αγασασμό των Φύλλων: Πρακτικά του 5^{ου} Φεστιβάλ Αφήγησης Ολύμπου*, Βόλος: Εργαστήριο Λόγου και Πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (Κατεύθυνση Λογοτεχνίας), 63-80.
- Ακριτίδης, Ν., Ανθόπουλος, Κ. & Παδόπουλος, Σ. (2007) «Διδακτικές Προσεγγίσεις της Ελληνικής Γλώσσας στα Διαπολιτισμικά Σχολεία του Νομού Θεσσαλονίκης», *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 7, 132-141.
- Δημητριάδου, Κ. (2007) «Η Εικόνα ως Συγκείμενο της Γλωσσικής Διδασκαλίας: Η Περίπτωση των Εγχειριδίων της Γλώσσας για τους Μουσουλμανόπαιδες της Θράκης», στο Ντίνας, Κ. & Χατζηπαναγιωτίδη, Α. (επιμ) *Η Ελληνική Γλώσσα ως Δεύτερη/Ξένη. Έρευνα, Διδασκαλία, Εκμάθηση*, Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου, Π.Δ.Μ. Παιδαγωγική Σχολή, Εργαστήριο Μελέτης της Γλώσσας και Προγραμμάτων Γλωσσικής Διδασκαλίας, Θεσσαλονίκη: University Studio Press, 196-223.
- Δημητριάδου, Κ & Ευσταθίου, Μ. (2008) «Διδακτικές Προσεγγίσεις σε Μικτές Τάξεις», στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων & Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής (επιστ. Υπεύθυνη: Παπαναούμ Ζωή), *Οδηγός Επιμόρφωσης: Διαπολιτισμική Εκπαίδευση και Αγωγή*, 67-85.

- Κεσίδου, Α. (2008) «Διδακτικές Προσεγγίσεις στο Πολυπολιτισμικό Σχολείο: Αρχές της Διαπολιτισμικής Διδακτικής», στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων & Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής (επιστ. υπεύθυνη: Παπαναούμ Ζωή), *Διδασκαλία και Μάθηση στο Πολυπολιτισμικό Σχολείο: Διδακτικές Προσεγγίσεις & Εκπαιδευτικό Υλικό*, Πρακτικά Ημερίδας, Θεσσαλονίκη, 10 & 11 Δεκεμβρίου 2007, 11-27.
- Κουρκουβέλη, Ε, Παλαιολόγου, Ν. & Ντίνας, Κ. (2018) «Παρουσίαση Προγραμμάτων για το Μάθημα της Γλώσσας στο Δημοτικό Σχολείο σε Πρόσφυγες και Μετανάστες Μαθητές», στο *Σχολείο Ανοιχτό στις Κοινωνικές και Παιδαγωγικές Προκλήσεις*, Πρακτικά Συνεδρίου Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας (επιμέλεια: Γρόσδος, Σ. & Τσιβάς, Α.), 317-328.
- Νικολάου, Π. (2020) *Διαπολιτισμικότητα και Μαθηματικά: Οι Απόψεις των Μαθηματικών Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Αχαΐας*, Διπλωματική Εργασία στο Ε.Α.Π., Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών, Επιστήμες της Αγωγής.

- Ξανθίδου, Π. (2005) «Διαπολιτισμική Αγωγή & Ολοήμερο Σχολείο», *Το Σχολείο και το Σπίτι*, 467, 108-113.
- Ξενοφώντος, Κ. (2014) «Γλώσσα, Κουλτούρα και Μετανάστες Μαθητές στο Μάθημα των Μαθηματικών», στο Χατζησωτηρίου, Χ & Ξενοφώντος, Κ. (επιμ) *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Προκλήσεις, Παιδαγωγικές Θεωρήσεις και Εισηγήσεις*, Καβάλα: Σαΐτα, 219-241.
- Παπαχρήστος, Κ. (2007) «Φύλο και Διαπολιτισμικότητα στο Ολοήμερο Δημοτικό Σχολείο: Μέρος Δεύτερο», *Επιστημονικό Βήμα του Δασκάλου*, 8, 46-63.
- Πιατά, Α. (2014) «Η Πολυπολιτισμική Επίγνωση και Επικοινωνιακή Ικανότητα στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Πρακτικές Εφαρμογές», στο Χατζησωτηρίου, Χ. & Ξενοφώντος, Κ. (επιμ) *Διαπολιτισμική Εκπαίδευση: Προκλήσεις, Παιδαγωγικές Θεωρήσεις και Εισηγήσεις*, Καβάλα: Σαΐτα, 176-197.
- Τσιλιμένη, Τ. (2011) *Αφήγηση και Εκπαίδευση: Εισαγωγή στην Τέχνη της Αφήγησης*, Αθήνα: Επίκεντρο.
- Χριστάρα, Γ. (2006) *Η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση Μέσα από το Έντεχνο Παραμύθι*, Πτυχιακή Εργασία στο Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Σχολής Επιστημών του Ανθρώπου, Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.